

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

1. *Johan Hvidtfeldt*: Aabenraa i 1735.
2. *Halfdan Lange*: Slørugler i Sønderjylland.
3. *Marius Kristensen*: Endnu et stednavn paa -bøge.
4. Samleren.

Nr. 9. 13. Aarg.

1. Marts 1937.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

*Den sjællandske
Bondestands Sparekasse*

GRAM
KØLEANLÆG

for ethvert Formaal
Brødrene Gram ^{A/S}
VOJENS.

Køb dansk Arbejde!

Det danske Gødnings-Kompagni ^{A/S}

København
Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Vejle, Aarhus, Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark.

Eneste Fabrikant
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for
A/S Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik

Støt dansk Industri

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK • TRAADVÆRK • VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frederiksgade 37-39. Telf 59.

Odense.

Jernstøberier.

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,
Telf. 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

GraastenBank ^{A/S}

Kontortid 9-12 & 2-5

Lørdag 9-1

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.
Kontortid: 10-1 og 2^{1/2}-5^{1/2}.

Forlang **Gulvtæpper**
fra
Sønderjydske Tæppefabrik
A. R. KJÆRBY
Højer.

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10-12 og 2-4.

VEJEN.

Strik og væv med

Sønderborg - Garn

fra

^{A/S} Det Nordiske
Kamgarnspinderi,
SØNDERBORG

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1^{1/2} Million

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE
træffes pers. Tlf. 514: 11-12.
Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

AKTIESELSKABET

Svendborg

Øxenbjerg

Svendborg.

Dampmølle

Sønderjydske Teglundindustri

Nordre Fasanvej 217
Telf. C. 4520 - Taga 1700 -
Taga 1717 - København N.
Facadesten, flammede Sten,
Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler.

A A B E N R A A B Y I 1735

Af JOHAN HVIDTFELDT

Den 30. Juni 1735 forlangte statholderen i hertugdømmerne Friedrich Ernst, Markgreve af Brandenburg, at faa oplysninger om byernes tilstand. Og nu samme tid krævedes der indberetninger angaaende amterne.

Disse indberetninger, der ogsaa var blevet forlangt indsendt i kongeriget ¹⁾, giver værdifulde oplysninger om landets tilstand omkring 1735; dog maa indberetningerne fra byerne benyttes med kritik, idet det altid laa i disses interesse at fremstille forholdene i saa mørkt et lys som muligt, enten for at udvirke benaadninger fra regeringens side, eller for at undgaa en forøgelse af de byrder, byen havde at bære.

I det følgende refereres hovedindholdet af beretningen om Aabenraa by. Til nærmere belysning af enkelte spørgsmaal er desuden benyttet en i 1747 — ligeledes paa foranledning af statholderen — indsendt beretning om, hvad der kunde tjene til byens opkomst ²⁾.

Saa vel i indberetningerne om byen som om amtet findes en del oplysninger, der kaster lys over forholdet mellem byen og slotsgaden paa dette tidspunkt, men da dette materiale vil blive benyttet til en senere artikel om dette emne, medtages det ikke her. De i det følgende opgivne tal paa næringsdrivende gælder altsaa kun selve byen.

BYENS ALMINDELIGE FORHOLD

Byen har kun lidt jord, men maa dog kontribuere af 50 plove. Den bestaar af smaa huse, hvoraf faa har brandmur, de fleste er bygget af bindingsværk, og almindeligvis er der i husene kun lige plads til borgerne og deres egne familier. Under den store nordiske krig har byen paadraget sig en stor gæld, især fordi den har maattet betale 6000 rigsdaler i brandskatning og 1351 rigsdaler til transport. Regeringen havde lovet at refundere de 1351 rigsdaler, men dette er endnu ikke sket.

¹⁾ Se f. eks. Vejle Amts Aarbøger 1921, 174.

²⁾ Begge indberetninger findes i koncept i Aabenraa raadstuearkiv nr. 175 (i Landsarkivet i Aabenraa).

H A N D E L E N

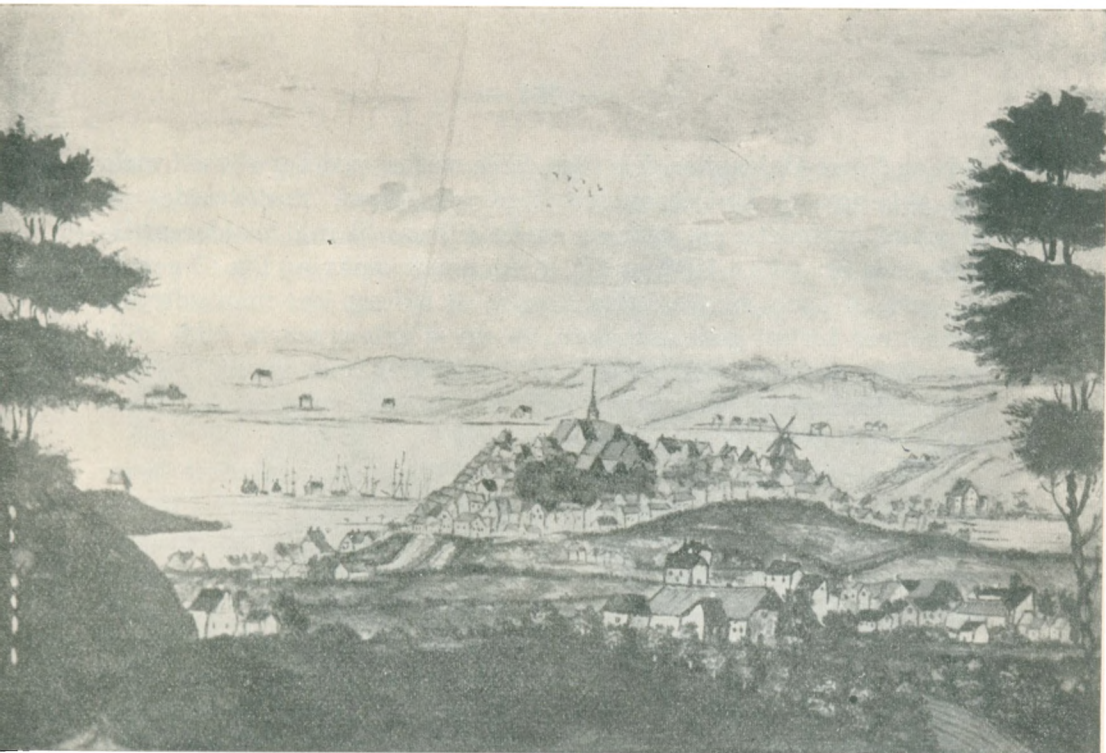
Da byen ingen landerier har, er søfarten den vigtigste haandtering, hvorfor ogsaa størstedelen af borgerskabet bestaar af skippere og søfarende. Handelen i byen er ringe, fordi Flensborg drager produkterne til sig, og landet mellem østersøen og vesterhavet er saa smalt. I 1747 klages der over, at alsingerne i Aabenraa maa betale dobbelt saa meget i told og licens af de varer, de indfører, som i Sønderborg og Flensborg, hvorfor de søger derhen til stor skade for Aabenraa. Denne told klagedes der over allerede i 1718, da tolderen Fr. Ries gjorde opmærksom paa, at afgiften ikke fandtes i ældre tid. Som bevis herpaa fremlagde han en attest, udstedt af den tidligere amtsforvalter Caspar von Saldern, der ogsaa havde haft toldvæsnet under sig. Det hedder heri, at hverken paa hans tid eller før var der blevet krævet told af alsingerne, som var blevet betragtet og behandlet som andre omboende kongelige og grevelige undersaatte. Først ved sekvestrationen havde amtsforvalter Brehmer trods alle modforestillinger indført afgiften.

Denne oplysning er ret ejendommelig, da man ellers vilde have ventet, at inddragelsen af den fyrstelige del af Slesvig skulde have bidraget til at fjerne alle de mange afgifter, der hindrede samkvemmet mellem de forskellige dele af hertugdømmet. Her har det modsatte altsaa været tilfældet. Amtsforvalteren, der var ny i sin Stilling, har dog sikkert optraadt egenmægtigt, uden højere ordre.

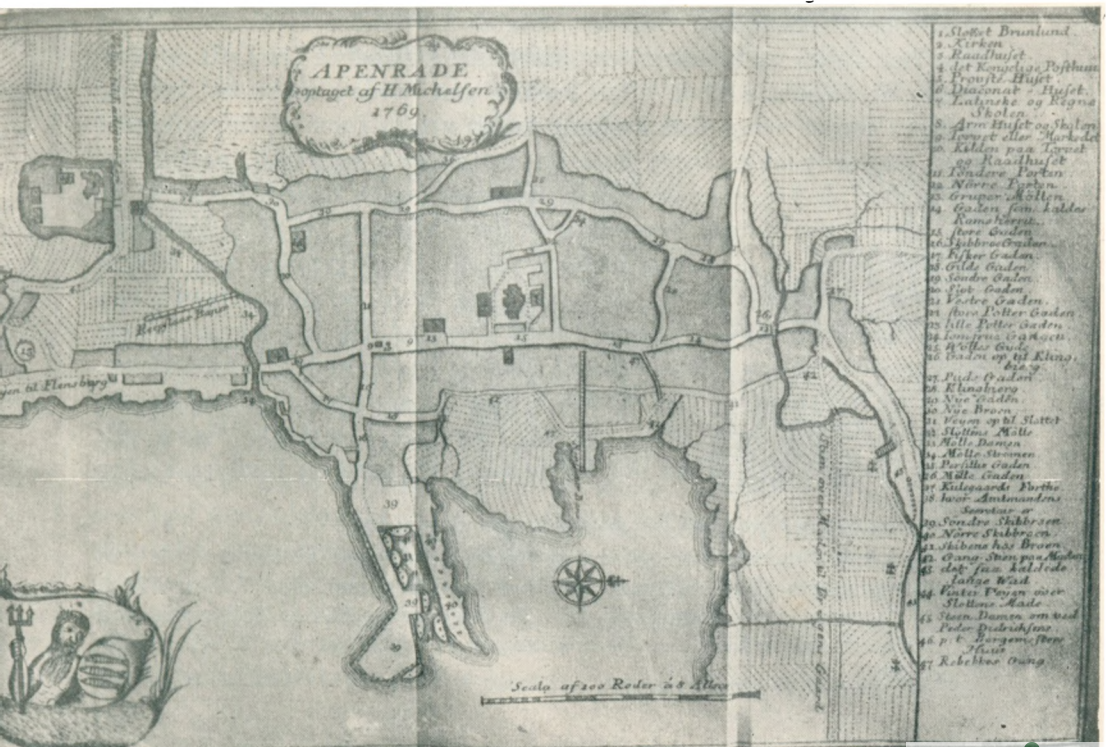
Den ringe handel, der i 1735 drives i Aabenraa, bestaar i hør fra Riga, jern, brædder og tjære fra Sverige, engelsk salt og fransk vin og brændevin. Nu og da sendes et lille fartøj til København med rug, eller med fedevare som smør, flæsk og ost til Stockholm.

Handelen er gaet tilbage i de sidste aar, hvilket blandt andet skyldes, at prisen og efterspørgslen paa korn og andre landbrugsvarer har været ringe, hvorfor der er kommet faa penge til landet. Landmændene har maattet indskrænke sig saa meget som muligt og har ikke kunnet købe synderligt af købmandsvarer som hør, jern, brædder og tømmer; desuden er bøndernes restancer fra krigstiden igennem nogle aar blevet inddrevet, hvilket ogsaa har foraarsaget, at bønderne har maattet vente med at købe byggematerialer og andre købmandsvarer, som de i og for sig trængte til.

Et forhold, som ikke omtales i indberetningerne, men som dog har haft sin ret store betydning, er, at Aabenraa for ikke saa faa varers vedkommende var ud- og indførselshavn for Tønder by. I indberetningen angaaende amtet hedder det: »... indbyggerne i landsbyerne Aarslev, Alslev, Raved, Nybøl, Hjolderup, Kassø, Søn-

Aabenraa omkring 1820

Kort over Aabenraa fra 1769

der- og Nørre-Ønlev maa dels søge deres næring ved kørsel med varer fra Aabenraa til Tønder og andetsteds. .«. Denne transithandel var af ældre oprindelse og gaar antagelig tilbage til middelalderen. Da Aabenraa brændte i 1610 og fik hjælp rundt omkring fra til genopbyggelse af byen, sendte ogsaa Tønder sit bidrag, idet man udtrykte haabet om fortsat godt naboskab, og om at aabenraaerne vilde stille sig villige overfor udskibningen af tønderborgernes varer ¹⁾). Trods dette haab kom det dog til stridigheder, og 1620 arresterede Aabenraa 4 skibe, der tilhørte borgere i Tønder ²⁾).

Mens der klages stærkt over slotsgades handel og skibsfart, hører man i 1735 intet om de omliggende landkommuners, især Løjtlands, skibsfart og handel, som ellers var betydelig nok, og gang paa gang gav anledning til klage fra bybeboernes side. Aabenraa mente, at skippernes boen paa landet stred imod reskriptet af 24. august 1736, som indskærpede og fornyede tidligere forordninger af 26. august 1686 og 11. maj 1711, og hvorved handel og haandværk med enkelte undtagelser blev forbudt i tre miles afstand fra byerne. De søgte ogsaa at bringe reskriptet i anvendelse over for de paagældende skipper, men uden held, hvorfor de i 1739 ligefrem anmodede om, at det maatte blive paabudt de 15 skipper, der boede i Kolstrup og paa Løjt at flytte til en eller anden by. Resultatet af denne henvendelse blev et kongeligt reskript, dateret 9. oktober 1739, hvori man ikke helt fulgte aabenraaernes ønske, idet skipperne fra Løjt og Kolstrup fik tilladelse til at blive boende paa landet, mens det helt og holdent skulde være dem forbudt under nogen form at drive handel med nogensomhelst vare; hvis de overtraadte forbudet, skulde varerne konfiskeres, eller de skulde idømmes endnu haardere straffe ³⁾).

Men forordningen synes ikke at have hjulpet, i 1747 er forholdet til løjtingerne et af aabenraaernes vægtigste klagemaal. Der klages da over, at næsten 20 skipper, der paa dette tidspunkt boede paa Løjt, ligesaavel som skipperne i byen drev handel. Om foraaret kom de kørende ind fra landet med øl, de selv havde brygget, med flæsk, smør og andre varer, der skulde bruges til skibsproviant, og bragte det ombord paa deres skibe, der laa i havnen. Paa denne Maade gik byens borgere glip af en del fortjeneste, og varerne fordyredes for

1) Slesvigske Provindsialefterretninger 2. bd. 224.

2) Adolf Jürgens: Zur Schleswig-Holst. Handelsgeschichte des 16. und 17. Jahrhunderts (Abhandl. zur Verkehrs- und Seegeschichte 7. bd.) 133 f.

3) Systematische Sammlung der für die Herzogthümer Schleswig und Holstein erlassenen . . . Verordnungen und Verfügungen 6. bd. 135 ff., 7. bd. 295.

dem. Særlig grelt syntes man, at det var, at nogle af løjtingerne førte skibe tilhørte svenskere, idet fortjenesten da gik til udlandet. Aabenraaerne anmodede i dette tilfælde om, at skippere, der endnu ikke virkelig boede paa landet, skulde flytte til byen, og at det i fremtiden skulde være enhver skipper forbudt at slaa sig ned paa landet.

Schwennesens Stiftelse ved Sønderport

SKIBSFARTEN

Den største del af byens ind- og udførsel af varer foregik ombord paa dens egne skibe, dog kom der ogsaa forskellige svenske skibe med brædder og tjære, nu og da befragtedes et svensk skib til Stockholm, medens byens skibe kun maatte bringe landets egne produkter til Sverige, hvor de desuden blev bebyrdet med dobbelt saa meget i told og andre afgifter som svenskerne.

Da skibsfarten er byens og dens indbyggers eneste middel til selvopholdelse, ja saa at sige byens sjæl, er den i temmelig god stand, der er 19 skibe paa mellem 40 og 70 læster, 21 paa mellem 20 og 40 læster og ni smaa fartøjer paa 10—20 læster ¹⁾). Skibene tilhører væsentligst byens borgere alene, dog stikker der deri »viele Bodemerey« og andre fremmede penge, hvilke dels tilhører interessenter i nabo-byerne, dels interessenter, der bor paa landet. De færreste af byens skibe bruges og befragtes af byens egne borgere, hvorfor de fleste

¹⁾ Smln. skibslisterne i H. Schlaikier: Aabenraa Søfarts Historie 137 ff.

af dem maa søge deres befragtning udenfor landet. De største skibe befragtes dels af det islandske kompagni i København i fart paa Island, dels gaar de om foraaet til Narva og indtager der en ladning tømmer, hvormed de sejler til Irland og i stedet fører engelsk salt, stenkul og slibestene med tilbage. De mellemstore fartøjer befragtes dels fra københavnske købmænd til fart paa Finmarken, dels af svenske købmænd med byggematerialer til København, Flensborg og Lübeck. De smaa fartøjer sejler dels med byggematerialer for svenske købmænd, dels med kalk paa Königberg, Danzig, København og Danmark.

Den største del af byens indtægter indtjenes saaledes gennem søfarten udenlandsk med hasardering af liv og gods, hvorfor der næsten aarlig forekommer sørgelige tilfælde af søskader og skibbrud, hvorved borgerne lider anselige tab paa skibe og gods, og hvad der møjsommeligt er erhvervet gennem aar, tabes ofte paa engang, og talrige sømænd sætter livet til.

FABRIKKER OG MANUFAKTURER

For faa aar siden (nemlig i 1729) havde en afdanket rytter ved navn Johan Nicolaus Schmergel (eller Schmerckel) begyndt at fabrikere glanslærred. Han havde kongelig koncession, men da der mere var tale om farvning end om fabrikation, havde han haft nogle stridigheder med farveren Henrik Bahnsen¹⁾, der havde eneret paa at farve i Aabenraa by og amt²⁾.

KØBMÆND OG HAANDVÆRKKERE

Der var i byen 17 købmænd, hvoraf kun fire eller fem udelukkende kunde arbejde med egne penge. De øvrige maatte laane den nødvendige kapital, der naturligtvis skulde forrentes. Resultatet var, at omsætningen og næringen knapt kunde kaste saa meget af sig, at de paagældende kunde tjene til udkommet.

Der var ingen gilder i byen, men for to aar siden havde nogle borgere oprettet et skyttekompagni og faaet kongelig konfirmation paa dette.

1) Om Bahnsenslægten og dens privilegier som farvere se: A. D. Jørgensen: A. D. Jørgensen og Hustrus Slægtbog.

2) Af akter i Aabenraa amtsarkiv (C. II. 1. 168) fremgaar det, at han den 21. april 1730 havde faaet tilladelse til at farve glanslærredet, da Bahnsen ikke selv kunde gøre dette, men som det havde vist sig, var nødt til at sende lærredet til Altona for der at faa det farvet.

Foruden købmændene nævnes følgende næringsdrivende i byen:

En apoteker, hvis tilstand er god, fordi han har »privilegium exclusivum« (eneret).

To kræmmere, hvis lagre paa grund af den ringe afsætning kun er ringe.

To privilegerede kirurger, som næppe kan tjene til udkommet.

Tre guldsmede, som kun har udkommet.

To malere i middelmaadig tilstand.

En farver med privilegium, udstrakt til hans arvinger. Hans tilstand middelmaadig.

Fire privilegerede slagtere. Deres tilstand er slet.

To pottemagere med privilegium. De kan kun lige tjene deres brød.

En parykmager, hvis tilstand er slet.

Syv bagere, to i god, fire i middelmaadig tilstand og en fattig.

En kobbersmed i temmelig tilstand.

Fem rebslagere i middelmaadig tilstand.

En glarmester i middelmaadig tilstand.

En sadelmager i god tilstand.

Fire klejnsmede, to grovsmede, en bøsse-mager, ni snedkere, to naglsmede, syv tobaksspindere, to murere, to drejere, tre garvere, fem bødkere, tre hattemagere, to tømrere, seks handskemagere, to remmesnidere, en knappemager. Nogle af disses tilstand er middelmaadig, men de fleste er fattige.

Byen trænger ikke til flere haandværkere.

—————

Slørugler i Sønderjylland

Af Lærer HALFDAN LANGE

Det er ret vanskeligt at opdage Sløruglerne. Ligesom de andre Ugler finder de et mørkt Sted, hvor de stille kan sidde Dagen igennem. Men Sløruglen er den mest lyssky af alle Ugler, og det er derfor en Lov, at man maa søge i de sorteste Kroge og Smuthuller for at kunne opdage den. — Men Ejeren kan lede os paa Spor, fordi han lejlighedsvis opdager Sløruglen i Dæmringstimerne, naar den kommer ud af en Loftsluge for at glide bort imod Markerne paa sine bløde og gulplettede Uglevinger, eller naar den ved Morgengry vender tilbage fra Jagten, og som en gylden Skygge glider op over Straataget, sætter sig et Sekund paa Kanten af Aabningen og dukker ind i den indre Bygnings Mørke.

Sløruglerne i Fæsted.

I Fæsted har Sløruglerne faaet et mærkeligt Skjulested i de senere Aar. Efter Skikken i visse sønderjyske Gaarde er der opført et stort Møddinghus udenfor Stalden. Det er et bredt Tag paa Pæle, som beskytter den dyrebare Guldgrube. Under dette Tag er der op-hængt et ret stort Dueslag, som er opgivet af de rette Beboere, men besøges af en bestemt Høne med Vandrelyster, saa at der kan findes et Kuld Hønseæg i en af Redekasserne. Men som et Vidunder ser man i en anden af Dueslagets 12 Redekasser de halvvoxne Slørugle-unger klumpe sig sammen i et Hjørne. De er tæt formummede i krid-hvide Dun, ligner løse Vatbunker, og viser sig paafaldende rene og bomuldslette paa det kulsorte Underlag af Uglegylp.

Efter de natlige Maaltider plejer Sløruglen at opgylpe Musehaar og Smaaknogler, og disse sorte Boller danner en særegen Redeskaal, som ingen andre Fugle har Mage til.

Der blev i Sommer samlet 140 »Gylp« sammen i dette Dueslag under Slørugleungerne. En Undersøgelse fortæller nu, hvad Sløruglen kan finde paa de højtliggende Jorder ved Fæsted, thi Smaadyrenes Hovedskaller og Knogler kan give os en Oversigt over Fuglens Føde.

Sløruglen har fundet mange flere Skovmus end Markmus. De to Musearter holder sig ikke efter deres Navne strengt til enten Skov eller Mark. Men de kan meget vel bytte Plads, og de kan begge to komme i Bondens Lo eller pusle ved hans Havegårde. Men Under-

søgelsen opviste 84 Skovmus samt 43 Markmus af de to Arter. De fleste (24) var af den sydlige Art, noget sjældnere i Danmark. Dernæst var der 67 Husmus. Vi maa huske, at Sløruglen godt kan have truffet og fortæret dem paa Marken. Der var 3 Dværgmus, 4 Rotter og 17 Fugle (flest Spurve) og 1 almindelig Frø. Dernæst 2 Dværgspidsmus, 137 Spidsmus og 6 Vandspidsmus.

Det er mærkeligt at se i de sorte Gylpklumper og saa kunne »spore Uglen«. Den har været mange Jagtture ca. 1 km borte fra sit Due-slag, thi saa langt er der til nærmeste Vandsamling af Betydning, og kun ved Vand kan den træffe de Vandspidsmus, som vi ser har været dens Bytte. Den kulsorte, tykke, men behændige Svømmer og Løber, Vandspidsmusen, er ikke meget almindelig i Landet, og derfor maa den jagende Ugle ofte have gennemløbt Smaadammenes og Bækkens Bredder med sine haarfine Sanser til Hjælp, før den kunde indfange 6 Vandspidsmus.

Sløruglerne i Spandet.

Paa et lignende Højdedrag som Fæsted ligger Spandet, men Syd for Ribe Aa, noget højere og paa et mere sandet Omraade, der grænser op til Skov og Krat og har en Afstand paa 1—2 km til nærmeste Vandløb.

Det er lykkedes at skaffe bl. a. 135 Gylp af Sløruglen fra denne By, og en nøjere Undersøgelse giver et Grundlag for Sammenligning med Sløruglens Føde i Fæsted fra den samme Sommer i 1936.

Det var ret nøje fortæret det samme Antal Dyr, 368 ialt imod 364 i Fæsted. Der var langt flere Insektædere i Spandet, nemlig 193 Spidsmus, 18 Dværgspidsmus, 0 Vandspidsmus, 1 Muldvarp, 2 Flagermus (den mindste Art). Derimod kun 33 Skovmus og 41 Husmus, 2 Rotter, 3 Dværgmus, 11 Fugle, men atter et større Antal Markmus, nemlig 32 Sydmarkmus og 27 Markmus (den almindelige Art).

Den sjældne Føde, som de natlige, tavse Røvere har skaffet sig, udgøres af 5 Frøer samt de nævnte 2 Dværgflagermus og 1 Muldvarp. Med vældig Kraft maa den bøjelige, slanke Slørugle gribe til og hugge med Næbbet, naar den skal overmande en Muldvarp, som ogsaa paa Jordoverfladen raader over en vældig Muskelkraft og vejer næsten en Trediedel af Uglens Vægt. En Slørugle vejer trods sit vældige Vingefang ikke mere end en lille Due eller som en meget kraftig Skovsneppe, nemlig 320 gr.

Og vi lægger Mærke til, at der ikke er fundet Vandspidsmus i denne Indsamling. Der har ganske vist i 1934 fra samme Plads været

paavist 18 Vandspidsmus, men vi maa tænke os, at i denne Sommer har den valgt Jagtmarker nærmere ved Landsbyen. Den er ikke fløjet ned til Gjels Aa og dens Tilløb for at gøre Jagt i Nattemulmet, thi de 5 Frøer behøver den ikke at hente ved Vandet, men kan træffe dem i enhver Mark om Natten.

Men Sløruglen maa vel have sine Grunde til, at den som Regel lader Springpadderne leve, derimod først og fremmest fortærer Spidsmus. Næsten alle Rovfugle og Rovdyr lader haant om Spidsmus til Føde. Det er rimeligvis en moskusagtig Lugt, der gennem to Kirtler paa Spidsmusens Bagkrop breder sig over hele Dyret, som faar Katte og Musvaager saavel som Uglerne til at kaste Spidsmus fra sig, naar de har fanget og dræbt dem. Spidsmus ligger ofte døde paa Stier og Marker; men det er i hvert Fald ikke, naar Sløruglerne har ombragt dem.

En Ting kan man dog ikke nægte om Sløruglen. Den kan lade Spidsmusene ligge i sin Rede, men det er da for at gemme den lækre Bid til sine Unger; ogsaa i Spandet blev der fundet et ganske lille Op-
lag af Spidsmus og Markmus, der var lagt til Side, men dog raadnet.

Medens Spidsmusen er klædt i den tætteste Pels af kulsort Fløjl, der kan taale at slæbes gennem trange Jordhuller, er dens eneste rigtige Fjende, Sløruglen, paaklædt med den letteste, mest ømfindtlige, dunagtige Fjerklædning i ganske sarte gullige og perlegraa Farver med dæmpede Draabepletter. Naar Spidsmusen kommer frem midt i Græstykningen for at gøre en graadig Jagt paa Regnorme og Biller, saa svæver Sløruglen med spændte Høresanser over Straaene, opdager dens Bevægelser i Skjuleet og griber den med de lange Kløer dybt nede i Græssets Virvar.

Gylp af forskellige Ugler (fra oven til venstre: 1) og 2) og 3) af Slørugle. 4) og 5) og 6) af Moseugle. 7) Fjer af Kirkeugle. 8) og 9) og 10) og 11) Gylp af Kirkeugle. 12 og 13) af Natugle. (Mærk Centimetermaalet i Midten.)

Sløruglerne i Bevtoft.

Nu er Sløruglerne flyttet fra Bevtoft Kirketaarn til en stor Lade midt i Byen. De bor meget indeklemt i et Hul i Høet tæt ved Gavlen, og de sætter sig bag de mørkeste Bjælker oppe under Mønningen. I mange Aar havde de Siddeplads indvendig i Kirkespirets Spids og lagde Æg i et langt, firkantet Hul inde i den svære Taarnmur.

Indsamlingen i Aar i Laden gav kun 50 Gylp med 23 Spidsmus, 16 Markmus, 5 Sydmarkmus, 2 Vandrotter, 11 Fugle, 7 Husmus, 4 Skovmus og 1 Frø. Den sidste var mærkelig, fordi man kunde se, paa en af de bevarede Knogler i Gylpen, at Frøen havde brækket sit Bagben engang og dernæst faaet det lægt med en stor tenformet Benknude.

I 1933 blev der derimod samlet 225 Gylp, hvoraf der blev fremdraget 644 Dyr. Disse Dyr, som Sløruglen havde fordøjet, var halvt Spidsmus, nemlig 50,2 pCt. af Pattedyrene, 48 pCt. af alle de Dyr, som fandtes. Der var lovlige mange Fugle, 28 forskellige, samt 1 brun Frø; men Insektæderne udgjordes af 55 Vandspidsmus, 230 Spidsmus, 24 Dværgspidsmus, 1 Sydflagermus, 1 Frynseflagermus, tilsammen 48 pCt. Der var 129 Husmus, 8 Dværgmus, 26 Markmus, 65 Sydmarkmus og 1 Frø. Det var altsaa et ret stort Tal af Fugle (15 var Svaler, 2 Spurve, 4 Lærker m. m.), men dog ikke mere end 4,3 pCt. af alle Dyr.

Skønt Spidsmusen ved sin ivrige Insektfangst maa regnes for et nyttigt Væsen, maa man dog anerkende, at den har en alvorlig Fjende. Det lille sorte Dyr kan til Tider formere sig overvældende. Den er bekendt for sin graadige Glubskhed, at den endogsaa overfalder almindelige Mus, og at den i Fangenskab med Lethed paa en Nat æder 1 Mus og en hel Mængde Oldenborrer. Den efterstræber mest Biller, Larver og Regnorme, baade ved at grave i løs Jord og ved at strejfe om i Græs og løse Blade, i Muldvarpegange og Musehuller.

Spidsmusens Bevægelser er smuttende og meget hurtige trods de korte Ben. Den borer sig hurtigt gennem tæt Græs og løber næsten rullende over fast, aaben Jord. Den kan springe ret langt og klatre op ad skraa Stammer og Grene. Den bevæger sig mest om Natten, men kan ogsaa være livlig om Dagen, og det er meget almindeligt at høre en fin skingrende Piben fra Spidsmus i Græsset. Denne Piben ligner Faarekyllingens Svirren; men man faar ikke Dyret at se.

Spidsmusen bygger Rede i Jorden af Straa og Blade, oftest imellem Trærødder eller i Stensamlinger. I Maj til Juli føder den 5—10 Unger.

Skønt Dværgspidsmusen er Europas mindste Pattedyr og Spids-

musen kun er lidt større, saa er de dog glubske nok til at overmande Mus, Frøer og Firben. De kan ikke taale at sulte ret mange Timer, selv om de er fede. Men deres Tænder skal have nyt Bytte uden Ophør. Fortænderne er uhyre store og fremadrettede, med Takker som en Aalesaks. Kindtænderne er spidsknudrede, og det er et meget fint Syn for den, som undersøger Sløruglegylp at finde de smaa Tandrækker og betragte de fine, blodrøde Emaljespidsler, som pryder dem alle.

Sløruglerne i Rudbøl.

I en umaadelig høj Lade i en Bondegaard af frisisk Art, beregnet til Enghø i store Oplag, opdagede man i Rudbøl Sløruglens Rede. Paa to Maader fik man Vejledning til denne Rede. Paa Ladegulvet og i Vognporten laa der paa en temmelig lille Plet mange sorte, ret bløde Klumper af Form og Størrelse som Dueæg. Og en Dag laa der ogsaa en snehvid Dununge paa Gulvet. Den var styrtet ned og dræbt, laa med udstrakte lange Ben og slappe Øjne i det gammelkloge Ansigt med det krummede Næb.

Moseuglens bløde, blinde Unge løftet op af Reden. De Slørugleunger, som kan findes i enkelte Kirke-tærne, er endnu finere og mere søre.

Men om Natten fik man nærmere Oplysning om den hemmelighedsfulde Rede. Der lød en underlig Hvæsen fra den højeste vandrette Bjælke lige over den nævnte Plads. I stigende og faldende Rytme pustede eller »snorkede« Ugleungerne deroppe, saa at den ukyndige Iagttager, som ikke var indviet i Ornithologien, maatte mene, at der skjulte sig en sovende Mand deroppe paa Bjælken, eller i bedste Fald et Spøgelse.

Det var umuligt at klatre op til Uglereden. Man maatte nøjes med at betragte den døde Unge og dernæst lykønske Bonden med den nyttige Beboer, som han havde faaet i sin Lade. Dernæst kunde man samle Uglegylpet sammen og senere give Bonden en Liste over de Dyr, som var blevet Sløruglens Bytte.

Man mærkede straks, at Rudbøl ligger omgivet af Vand, baade af Søen og af Grøfter og Kanaler. Der var 1 Vandrotte, 2 Vandspids-

mus, 2 Frøer og 1 Vadefugl (rimeligvis en Unge af Brushøne) at finde imellem de 144 Dyr. Dog havde den ogsaa taget 1 Muldvarp og 1 Skovmus, 15 Husmus og 6 Markmus. Hovedmængden dannedes af 70 Spidsmus og 45 Sydmarkmus.

Man fik bekræftet en Erfaring fra de andre sønderjydske Marskegne, at det almindeligste Pattedyr er Sydmarkmusen. Det er derfor med Tvivl, at man læser i tyske Værker, at denne ikke kan taale langvarig Fugtighed. I de vandfyldte Marskenge, som ofte damper om Aftenen af Mosekonens Em, og som ofte hylles ind i Havgus og Taage, skulde Sydmarkmusen ikke være hjemmehørende, dersom den virkelig fordrede Tørhed og Lunhed. Det viser sig efter talrige Undersøgelser, at det midterste Sønderjylland samt Christiansfeldt-egnen har en omtrent lige stor Bestand af Markmus og Sydmarkmus, men at Marsken har et meget stort Flertal for Sydmarkmusen.

De to Musearter fører omtrent samme Levevis. Deres Føde er Græsstraa og Græsfrø, og man kan ret ofte om Dagen se dem sidde halvt oprejst og gnave paa Stumper af Græsstængler. Korn og Ukrudtsblade fortærer de ogsaa gerne, saavel som Rødder. Unge Bøgeplanters Bark gnaver de af saa højt, som de kan naa op.

Lidt klumpede og klodsede ser de ud med kort Snude, trind Krop og kort Hale. Deres Bevægelser er raske, men de kan slet ikke maale sig med de ægte Mus, naar disse løber, springer og klatrer.

I Reglen opdager man blot deres Huller i Jorden, men man ser tillige smaa Stier i Græsset, som fører fra Hul til Hul. Og et lille Stykke nede er der bygget den fineste, kugleformede Rede af Strimler af Græsstraa og fine Bladdele. Til Musens lille kortvarige Liv og dens jævne Livsytringer er der givet den Evner til, at den kan opføre et Hjem, som giver den Varme, Hygge, Fred og Velvære.

Uglefamilierne i Toftlund og Fole.

De to Uglefamilier bor lige saa forskelligt i deres Kirker som selve Bygningsværkerne er forskellige, og de to Landsbyer er beliggende hver i sin Egn og med sin Forbindelse til Omverdenen.

I Toftlund ses den hvide Kirke med det lave Saddeltag paa Kirketaarnet ud over en aaben Egn, som falder svagt af til alle Sider og grænser til store Hedemoser mod Vest og brede Engdrag mod Nord, men som dog i sig selv er ret nøgen og ufrodig med de lidt sandede Jorder.

I Fole skjuler den røde Kirke sig og sit store, lidt bredtrykkede Kirketaarn med det firsidede Spir af Blytækning mellem Haver,

Skove og Hegn. Og Foles Omegn ligger saa lavt i Enge og Kirken saa tæt ved en Bæk, at hele Landskabet er den rigeste Samling af Sønderjyllands stille Naturforhold.

I Toftlunds Kirketaarn, aabent for Guds frie Fugle fra Arilds Tid, men aflaaet for uvedkommende, menneskelige Gæster, ligger Ugleæggene paa en Hjørneflade af Træ under Tagstenene, mørkt og hengemt, men dog frit aabent til de fleste Sider.

I Fole famler man sig over Kirkeloftet og oven over Korets Hvælving hen til en gammel Kampestensmur mod Øst og finder ved at række sin Arm langt ind i Murens Mørke under Taget en snæver Sløruglerede af sort Uglegylp, hvorpaa de ulddunede Unger hviler og afventer Nattens endnu dybere Mørke, for at Forældrene skal komme flyvende og række dem store Klodser af Spidsmus med Skind og Ben som Føde.

Det er ikke svært at finde Reden i den Tid, da der er ret store Unger. Hvis de mærker Uro, stemmer de op med et hvæsende Advarselskor, og med stigende og faldende Kraft hører man en syden- de Trolddomslyd, der ikke vilde være let at bestaa overfor, om man var en Smule overtroisk, men som for de fleste Nutidsmennesker minder stærkt beroligende om et Primusapparats Fusen.

Dersom man kan se Sløruglekuldet, saaledes som i Toftlund, vil man dog som overtroisk gyse endnu mere og som Oplysningsmenneske undre sig af Hjertens Grund over Guds mærkelige Skabninger, der i svage Skikkelser med bløde Former vokser op paa det sorte Underlag ved Ernæring med smaa Mus og Rotter. Her sidder en Flok silkehvide, tætuldne Ugleunger, med aflange, næsten kaninagtige Former med korte, krumme Næb i de lidt mørke Ansigter, som indrammes af Ørekanterne og Sløret. Og de kikker plirrende op paa Beskueren, der synes, at det maa være Oldinge-Ansigter, nogle af Bekymring, Ælde og Skimmel prægede Personer, som opbyder deres sidste, vaklende Kraft for at se paa Omverdenen og fuse eller hvæse fra deres tillukkede Indre op imod det fremmedartede Lysskær. Desuden rokker de stadig fra højre til venstre, som om de rystede paa Hovedet over Verden eller vaklede af Fortvivlelse over at se Sandheden. Da Ungerne er meget forskellige i Alder og Størrelse, rager de bageste Ansigter op over de forreste; men alle danner de een stor Uldmasse, saa at de baade varmer hinanden og giver Tryghed til hinanden i Farens Stund. De flytter lidt paa de korte Fødder med krumme Kløer; og hvis de sænker Hovedet til Siden, bliver det halvnøgne Ansigt ligesom Hovedet af Dyr med Snabel.

Tager man fat paa en enkelt, trækker den sig baglæns væk og

borer maaske sine 4 spidse Kløer i ens Haand, saa at de næsten ikke kan vrides ud. Saa hvæser den stærkere og udstrækker to spinkle, bøjede Arme, hvide og blegsottige endnu, men senere bestemt til at blive Vinger med gule og perleprikkede Flyveflader. Den føles ganske let, fordi Dunlaget er saa dybt, saa at Fingrene helt forsvinder i

Sløruglen

Pælsen. Dens overstore Hoved trækker sig sammen til en ældgammel Grimasse eller et halvgrædende Smil, fordi den hjerteformede Slørkant ned over Ørerne trækkes sammen mod Øjnene, men lidt efter giver Dyret efter i alle Ledemod og synker ind i sig selv som en stor Dunkugle, bred i Hovedet og underligt stirrende ud af Øjnene, mere og mere som et grotesk Karikaturbillede af en fortvivlet Olding.

Rundt paa Kirkens Bjælker ligger de sorte »Gylp«. En enkelt af disse Fordøjelsesklumper kan indeholde 7 Dyr, enkelte er saa smaa, at de kun rummer Ben og Haar fra een Mus. Følgende to Eksem-

pler viser, hvad een Gylpklump kan opvise: 1 Markmus, 3 Skovmus, 1 Husmus, 2 Spidsmus (Toftlund) eller 3 Spidsmus, 2 Dværgspidsmus, 1 Dværgflagermus, 1 Husmus (Spandet 1936).

Der er gjort Undersøgelser over Sløruglegylp fra Fole i fire Aar, ialt 1360 Gylp. Spidsmus udgør omtr. 40 pCt. af de 4328 Dyr, som er paavist heri. Det er først og fremmest den almindelige Spidsmus, dernæst 67 Vandspidsmus samt lige saa mange Dværgspidsmus. De sidste forekom særlig i Vinteren 1933. Flagemusene tæller 14 Stk., men disse Dyr falder kun sjældent som Uglenes Bytte, i nævneværdige Tal kun i Bevtoft (9) og Fole. Sløruglen i Fole har sikkert opdaget, at den kan sætte sig i det firkantede Murhul i Kirkens Østgavl og i Løbet af nogle faa Minutter i Skumring og Dæmring se alle Flagermusene fra Kirkeloftet passere ud paa Jagt og hjem igen. Da Fuglen i Højde svarer til Aabningen, kan den ikke have svært ved at gribe et og andet af de langvingede Smaadyr. Vi har i Landet 12 Flagermusearter, og det synes særlig at være Dværgflagermusen og Sydflagermusen, som forekommer her.

10 Muldvarpe, 2 Vandrotter, 3 Rødmus, 18 Frøer, 10 Insekter kan optælles mellem den »sjældne Føde«. Det er meget mærkeligt at træffe saa faa Rødmus i Sløruglegylp fra alle Egne af Sønderjylland og det øvrige Land, da det dog er et almindeligt Dyr. De Insekter, som er taget, er mest Skarnbasser; enkelte smaa Snudebiller og 1 Gaasebille kan være bragt ind i Gylpet med Maveindholdet af de Fugle, som Uglen har ædt.

Der er nemlig paavist 172 Spurve og 76 Svaler i Gylpet, samt nogle andre Fugle, ialt 7 pCt. af alle Dyr. Saa meget maa vi nok kunne unde en Sløruglefamilie i 4 Aar. Værre er det i Toftlund, hvor denne Sommers Indsamling viser 21,4 pCt. Fugle udaf 1321 Dyr.

Det samlede Antal af de forskellige Musearter i Fole er 2356, hvortil kommer 36 Rotter og de nævnte 2 Vandrotter. Markmus og Sydmarkmus staar ret lige: 282 og 425, Husmus kommer højest op med 971 Stk., dernæst Skovmus med 412 Stk., Dværgmus 117 Stk. Disse sidste findes meget faatalligt i Somrene 1933 og 1934, Husmusene er temmelig faa i 1934, uden at der dog bør drages Slutninger om Antallet af Mus i Naturen herudfra. Vi ser nemlig, at en stor Pose Gylp fra Toftlund i Juni 1936 indeholdt 7 Muldvarpe, en mindre Pose fra August 1936 fra samme Kirke og fra de samme Ugler opviste 0 Muldvarpe. Højst kan der maaske tænkes, at i den sidste Portion i August, der var gylpet af Unger og af de gamle i deres Fodringsperiode, havde Uglerne med Vilje undgaaet Muldvarpe, som er lovlig grove som Føde for Ungerne.

Toftlunds Slørugler jager som nævnt i usædvanlig Grad Fugle, flere af dem var unge Fugle, enkelte Fugleunger, maaske trukket ud af Spurverederne under Tagskægget. Der fandtes 7 Frøer, 1 Insekt (en sort Løbebille), 11 Rotter, 0 Rødmus, 2 Vandrotter, 2 Flagermus, 7 Muldvarpe, 11 Vandspidsmus, som maa være hentet ret langt borte, 7 Dværgspidsmus samt 374 Spidsmus. Samtlige rigtige Musearter talte 627 Dyr, navnlig Husmus (305), Skovmus (142), Markmus (54) og Sydmarkmus (113). Dværgmus kun 13. Ialt 1321 Dyr fra 530 Gylp.

Det er jo sikkert rigtigt, hvad nogle Bønder siger: »En Uglefamilie i Laden er mere værd end 4 Katté«. Mange flere burde søge at knytte Uglerne til Gaard og Hus, ligesom alle Kirketaarne burde være aabne til Gavn for hele Landsbyen. For at undgaa et Overtal af Alliker, kan man nøjes med at holde enkelte, smaa Aabninger ret lavt nede paa Kirketaarnet. Disse kan let findes af Uglerne, medens Allikerne søger ind foroven. Saa underfulde som Sløruglernes Unger er, synes de al mulig Beskyttelse og flere Ofre værd, om man kunde have dem skjult mange, mange Steder i vort Land i Sommerens underfulde Tid.

Flyvende Slørugle.

Endnu et stednavn på -bøge.

Af MARIUS KRISTENSEN

I S. M. 1936 s. 8 gjorde jeg rede for nogle sønderjyske stednavne med leddet *bøge*. Jeg var da ikke opmærksom på, at der på selve Als er et endnu nærmere sidestykke til *Vibøge* end de, jeg nævned. Grunden hertil var, at jeg kun kendte navnet i den nu brugelige form, *Stoltebøgegård* i Holm kommune, Nørborg landsogn, og i den form ser det ud til at være et nyt gårdnavn med fremmedordet *stolt* (opr. latinsk *stultus* »indbildsk«) som første led.

Men ældre former af navnet viser, at det er et Stoldbøge, altså med samme forled som i Stollig (og som efterledet i Jerstal) altså netop det mellemed, vi kunde ønske os mellem Vibøge og Stollege. Men så er navnet også ældgammelt hvad man ikke på forhånd kunde formode, og der er vel mulighed for, at der endnu hist og her kan dukke sådant gammelt arvegods op af dyngen af forvandskede stednavne.

Jeg kan med det samme bemærke, at Broagerlands stednavne synes at være af lignende art som navnene i Burkal sogn (S. M. 1933 s. 145), dog nok med den forskel, som følger af at Broager var skovland, ikke eng. Men behandlingen af disse navne vil snart foreligge i »Sønderjyske Stednavne«, så jeg vil blot henlede opmærksomheden derpå.

~ SAMLEREN ~

Sagnet om Bars.

Barsmark og Barsø skal have Navn efter en Høvding ved Navn B a r s. I fordums Tid fandtes der i Skovene ved Genner Bugt to store Røverskjul. Ved Genner Bugt er der en høj Bakke, som kaldes Raahøj og nedenfor en dyb Kløft, som kaldes Raahole. Her var i gamle Dage en Røverhule, hvor den grusomme Sørøver B o l t e n holdt til. Et andet Røverskjul fandtes i Dybvighole, hvor der boede Landrøvere. Røverne drev altsaa Røveri til Lands og til Vands. De var en Skræk for Egnens Beboere. Kun i sluttet Trop vovede de Løjtinger at gaa ned til Stranden for at fiske. En Sti førte dengang fra Bodum over Hvidmose i Kirkeby Vidøffel til Genner Bugt. Baadene laa skjult for Røverne inde i Nørreskov. Naar Røverne var ude paa Røvertogt, blev Baadene sat i Vandet. En Mand blev paa Landet og gav Signal, naar der var noget fordægtigt.

Engang, da Folk var i Færd med at forberede en Fisketur, skimtedes et Fartøj under Kysten af Barsø. De formodede, at det tilhørte Røverne, og trak Baadene i Land. En Bondeknøs fra Løjt Kirkeby gik trods sine Kammeraters Advarsel ind i Hulen i Raahole, da han

troede, at Røverne var paa Søen. Han blev fanget af Røverne og vendte ikke tilbage. P o v l, saaledes hedte han, blev nu tvunget til at gaa med ud til Skibet, de havde set ved Barsø, og maatte hjælpe ved at plyndre det. Hele Besætningen blev slaaget ned undtagen Skipperens Kone. En af Røverbanden, R a s m u s, der ligesom Povl var blevet indfanget, tog Konen med til Dybvighole. Rasmus var meget god ved Konen og plejede hende med stor Omhu. Da Konen ventede sin Nedkomst, gik han til Latheldskov, der laa ved den gamle Landevej i Bodum, efter Jordemoderen. Hun fik Øjnene tilbundet, for at hun ikke skulde røbe Røvernes Skjulested, og paa samme Maade kom hun tilbage, efter at Drengen var født. Nogen Tid derefter gik Rasmus op til Løjt Kloster og hentede Munken K l a v s. — (Mellem Kirkeby og Løjt Kloster er der en Sænkning i Vejen, der skal have Navnet efter denne Munk. Den kaldes endnu Klavses Voj (Vad). Vandet brugtes for forskellige Sygdomme). — Munken Klavs maatte følge med tilbundne Øjne til Dybvighole. Drengen blev døbt ved en Kilde der i Kløften, der kaldes Barskilde, og endnu 1884 har Folk for Vatersot hentet Vand af den. Drengens Navn blev altsaa Bars.

Et Aar derefter fik Røverne Nys om, at en rig Købmand fra Hamborg kom ad den gamle Landevej med store Fragtvogne med mange Kostbarheder i. Røverne lagde sig paa Lur i Gennerhole, og da Handelsmanden passerede forbi, blev han overfalden, udplyndret og dræbt, endskønt hans store Hund forsvarede ham tappert. Liget blev slæbt ind i Gennerhole, tildækket med Løv og derefter hentet ved Nattetid og begravet i en Høj ved det nuværende Dybvighoved. Hunden lagde sig paa sin Herres Grav og vilde ikke lade sig fordrive. Dreven af Hunger lod den sig omsider med et Stykke Kød lokke ned i Hulen ved Dygvighoved, hvor den og den lille Bars snart blev gode Venner. Efter denne Tildragelse blev Højen kaldt Hundhøj, og saaledes kaldes den endnu i Dag. Engang faldt Bars ud af Baaden; men Hunden svømmede ud og reddede ham i Land.

Bars blev en tapper Krieger og vandt stor Magt og Anseelse. Han byggede en Borg paa Barsø, kaldet Varborg, hvoraf der for en Del Aar siden endnu var Spor. Han boede paa Borgen Ygylsjøholm i Barsmark og slog Borgherren paa Øvsjøholm (Høgbjerg). Han førte ogsaa Krig med Borgherren paa Blaasholm, Tule Krag, med hvem han dog omsider forligtes.

Hans Hansen Toft, Barsmark.

Markveje og Navne, der forsvinder.

I Jejsing Kommunes ældre Regnskabsbog, der gaar tilbage til Aaret 1805, findes adskillige Gange Meddelelser om Udlejning af Kommunens Veje til Høslet og Græsning. Fortegnelsen fra Aaret 1856 er mest omfattende og bringer følgende Navne:

Nørgade, Vestergade, Tønde Kirkevej, Fismervej, Bimpelvej, Holm-
engvej, Stokvej, Kogengvej, Brovej,
Hedeagervej, Skivebladvej, Kjer-
mandvej, Peter Kockes Vej, Tidsholm-
vej, Øgfennevej, Østergade, Vej til
Bjerget, Vej østlig for P. Nielsens
Hede, Vejen østlig for Frelles Toft.
Andet Steds i Bogen nævnes: Fælet-
vej, Frellestoftvej, Foldvej, Skovboes
Vej og den lille Vej.

I Løbet af de sidste Aar er enkelte af de gamle Markveje, der tager megen Jord og kun giver Sognet ringe Indtægter, forsvundne. Saaledes udnnyttedes Peter Kocks Vej og Kjermandvej næsten helt ved Anlægget af den nye Amtsvej, og den saakaldte »Lillevej« nedlagdes i Henhold til en Beslutning af Hostrup Sogneraad. Tønde Kirkevej, der udmundede i den saakaldte Korsvej (nu Stationsvej), forsvandt for en Menneskealder siden.

I Rørkær Bys Grandebog findes fra Aaret 1757 en Ordning vedrørende Grøfterne ved »Forterne« og her kaldes Flensborg-Vejen allerede Peter Kocks Vej. Denne Peter Kock var vistnok en Kaadner fra Rørkær, som gennem en længere Aarrække, havde lejet Vejen til Græsning. Ved en større Ildebrand i Rørkær den 27. Maj 1793 om Aftenen Kl. 10 mistede en Søn af nævnte P. Kock, Jørgen Petersen Kock, sine to Kaadnerhuse.

C. Maibøll.

Drilleremser fra Toftlund Sogn.

- 1) Mari, Mari, Marolle,
hun bagte sig en Bolle,
men Bolle den blev hal,
saa blev Marie gal.
- 2) Maridde, Maridde,
din Særk æ faa sidde,
din Kjywl æ faa stumpe,
æ trowwe, te do æ tumble!
- 3) Lawse, Lawse, Bowsetrold,
trille neje a Nørrvold,
Nørrvold æ saa beskidt,
de æ Lawse aa saa tidt!
- 4) Tyske Pak!
tej æ Stæwl aa æ Nakk
aa æ Kjæp i æ Haend
aa herut a æ Laend!

Tælleremser.

Ebbede, sebbede, sabbede, sold,
knebrede, knobrede, knold.

Elle, melle, ming, mang,
kling, klang, ping, pang,
osse, bosse, bakke dej,
eja, veja, vek.

I en lille Dam
svømmede en lille And,
hvilken Farve havde Anden paa sig?
— har du blaa paa dig?

Jeg gik mig over Riberbro,
der hørte jeg en Klokke slaa.
Hvor mange Slag slog den?
fire Slag slog den.
en, to, tre, fire —

Drilleremse mod Konfirmanderne.

Præstproppe,
hoppe
som Loppe
kræwle som Lus
op aa neje a æ Præstes gammel S—
hus.

M. Ejerslev.

KAMPMANN & HERSKIND ^{A/S}

Vestergade 2 - København

Kul og Cokes Import

TELEFON

2628

*Køb altid de blindes Varer
og støt dermed en god Sag.*

Blindes Arbejde ^{A/S}
Jagtv. 183 - Tlf. 15986 - Kbhvn.

*Børstevarer, Gulvklude, Kurvevarer, Ma-
drasser, Træsko, vævede Varer, (Møbel-
og Gardinstoffer samt Hvidevarer),*

Kampmann, Kierulff & Saxild

Ingeniører & Entreprenører

Vester Farimagsgade 31.

København V.

Telefoner: 7247 - 7267

Aktieselskabet

Bing & Grøndahls Porcellænsfabrik.

VESTERBROGADE 149. KØBENHAVN.

Telefon 2669 (Omst til samtlige Afd.)

Benyt

Mommark Færgen

Den korteste, smukkeste og billigste
Forbindelse til og fra Sønderjylland
og det sydlige Udland.

Telf. Over Tandslet 7824
Telf. Faaborg 11

Hotel

ALSSUND

SØNDERBORG

Telefon 70 og 352

vis a vis Slot - Park - Strand

Ollerup Haandværkerskole

Undervisningen for Bygningshaand-
værkere, Møbelsnedkere, Smede, Ma-
skinarbejdere m. fl. begynder 3. Nov.
Statsunderstøttelse søges inden 1. Juli.
Ansøgningsskemaer og alle Oplysnin-
ger faas hos
Arkitekt E. Mindedal Rasmussen.

Husholdningsseminariet

ANKERHUS, Sorø

uddanner Husholdningslærere og
afholder Kursus for unge Piger.
Nyt Kursus fra Maj.

Magdalene Lauridsen.

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S
Aabenraa

Trælast - Bygningsartikler
Støbegods

Tlf. 2006 - 2007 - 2008

Smith & Co. ^{A/S}

Cykler og Cykledele

en gros

ODENSE

Det kgl. oktr. alm.
Brandassurance-
Compagni

Stiftet 1798

— tegner
alle Arter
af Skades-
forsikring

Hovedkontor:

Højbroplads 10

København K.

Telf. Cent. 447

Aktieselskabet

J. C. Modeweg & Søn

København

BRDR. DAHL

VESTERBROGADE 1
(Industribygningen)
KØBENHAVN K.
TELEFON 6585

Tekniske Varer og Metaller
Sanitetsartikler. Oliefyr.

Snoghøj Gymnastik- højskole

Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.

5 — Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

GEORG JENSEN SØLV

ØSTERGADE 40 KØBENHAVN TELF. C. 10965

Adams Transport Co.

Transport- & Speditions-Aktieselskab
Grundlagt 1884

Transport Spedition
Flytning Opbevaring

København, Aarhus,
Danasvej 30 Dyrkarken 43

Dampskibsselskabet „DANIA“

Aktieselskab
Amaliegade 33

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab - Aabenraa - oprettet 1872

Aktiekapital Kr. 1.000.000,—
Reserver ca. Kr. 500.000,—

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa
„Sønderjydske Maanedsskrift“
Kr. 6.00 aarlig.

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9
Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid
NYLAGTE **ÆG**
stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

Folkebanken for Als og Sundeved A/S

Kontortid: 9—1, 3—5
SØNDERBORG

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:
9—12, 2—4. Lørdag 9—1.
HADERSLEV

Ja - men
Jemas
Kaffe
smager bedst

Fabrikbrøget
paa egne mølleslender Bannestøder.
Carl Schuppers, Kbhvn. Etabl. 1866.
Egen Import.

Alfred Benzon

København

C. 194 Halmtorvet 29.

Askov Sløjdscole

Vejen St. Telf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsalderen.
Amtsunderst. skal søges inden 1. Juli.
Statsunderstøtt. søges indtil 15. Nov.
Skema og Skoleplan sendes frit.
Kristine og Anders Nielsen

Gymnastikhøjskolen.

(Fra 1. April 1927 anerkendt og
optaget paa Højskoleloven).
Plan med Oplysninger om
Skolearbejdet og om Understøt-
telse gennem Amterne eller Elev-
foreningen „O. D.“ ved
NIELS BUKH,
Ollerup.

Askov Folkehøjskole Vejen.

Almindelig Højskoleundervisning for
kvindelige Elever i de 3 Sommermaa-
neder Maj—Juli. Nærmere Oplysninger
gives af
J. Th. Arnfred.

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole,

Brørup St.
5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts
9 — do. Novbr.-Juli
8 — Mælkerikursus Sept.-April
Uddannelse af Kontrolassistent.
J. C. Overgaard.

Silkeborg Husholdningsskole

Statsanerkendt m. Barneplejeafd.
Moderne Skole, smukt beliggende. Alm.
og elektr. Køkken, Centralvarme, Bad.
5 Mdrs. Kursus beg. 4. Maj. Maanedss-
kursus i Barnepleje alene afholdes i
April. Progr. sendes. SYNNØVE LUND

Støt de
sønderjydske
Indsamlinger